

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Досліджено сучасний стан, тенденції та проблеми забезпечення фінансової стійкості національної економіки України. Визначено перспективні напрями збереження фінансової стійкості відкритої економіки держави з урахуванням глобальних викликів сучасності.

Ключові слова: фінансова стабільність, фінансова стійкість, національна економіка, золотовалютні запаси

Исследовано современное состояние, тенденции и проблемы обеспечения финансовой устойчивости национальной экономики Украины. Определены перспективные направления сохранения финансовой устойчивости открытой экономики государства с учетом глобальных вызовов современности.

Ключевые слова: финансовая стабильность, финансовая устойчивость, национальная экономика, золотовалютные запасы

The current situation, trends and issues for providing the financial soundness of the Ukrainian national economy were investigated. Perspective directions for preserving financial soundness of the open economy considering current global challenges were determined.

Key words: financial stability, financial soundness, national economy, foreign-exchange reserves

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі турбулентність фінансових ринків стала домінуючою ознакою їх розвитку та ключовою проблемою забезпечення стійкості національних економік. У цьому контексті науковці виправдано називають фінансіалізацію мегатрендом, що відображає кардинальні зрушення у структурі сучасної світової економіки в результаті гіпертрофованого домінування фінансового сектора [1, с. 12]. Така зміна вектора світогосподарського розвитку супроводжується постійним зниженням темпів глобального зростання та посиленням нестабільності міжнародного середовища, особливо для країн, що розвиваються [2, с. 2]. У зв'язку з цим гостро постала проблема дослідження та наукового обґрунтування фінансової стійкості національних економічних систем у контексті глобальних викликів сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансові кризи, що виникають з прогресуючою інтенсивністю, починаючи з 90-х рр. ХХ ст. у різних країнах та цілих регіонах світу, зумовили підвищену увагу науковців та практиків до проблеми стійкості фінансових систем. Зокрема, обґрунтовано ендогенно орієнтовану модель розвитку країни [3, 4]. Високо оцінюючи стратегічний і конкурентний характер відповідної моделі, вважаємо за доцільне розглядати проблему фінансової стійкості економіки саме з позиції ендогенно орієнтованого її розвитку. Особливості фінансової цивілізації розглядаються через тезу, що феномен фінансової цивілізації несе у собі духовний потенціал самознищення і в таких параметрах, в яких він репрезентований, перспективи він не має [5, 6]. Розкрита природа системних фінансових шоків та передумови їх виникнення в економіці України [7]. Водночас, недостатньо дослідженою є проблема впливу фінансового потенціалу домогосподарств на стійкість національної економіки. За оцінками експертів поза банківською системою населення зберігає близько 55 млрд. дол. США [8, с. 20]. Це відповідний фінансовий ресурс, рух якого об'єктивно впливає на стабільність фінансової системи.

Особливості фінансової стійкості банківської системи, характеристики та тенденції фінансових ринків в умовах прогресуючої глобалізації досліджуються у роботах В.В. Корнеєва, О.В. Дзюблюка, Р.В. Михайлюк, О.І. Барановського [9, 10, 11]. Серед зарубіжних публікацій слід виділити роботи з питань моніторингу фінансової стійкості, що здійснюється на рівні центральних банків різних країн [12, с. 4]. Основними об'єктами досліджень є показники макроекономічного розвитку та оцінка впливу зовнішніх факторів на стан національної економіки, а також стан фінансового та банківського сектора та оцінка ризиків, що виникають у результаті інтеграції у світові фінансові ринки. На міждержавному рівні розробкою методології дослідження стійкості фінансової системи держав займається МВФ [13].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Орієнтуючись на дослідження вищезазначених вчених та інститутів, уточнення потребують методичні підходи до оцінки стійкості фінансової системи України з орієнтацією на запровадження такої оцінки на рівні усіх органів державного управління, відповідальних за регулювання фінансової системи країни. Окрім того, недостатньо досліджено залишається проблема наукового обґрунтування якісних механізмів формування та збереження стійкості фінансової системи макrorівня.

Метою статті є визначення напрямів забезпечення фінансової стійкості економіки України з урахуванням глобальних викликів сучасності. Відповідно до мети дослідження поставлено такі завдання: проаналізувати теоретичні підходи до тлумачення поняття “фінансова стійкість” та методичні підходи до оцінки фінансової стійкості національної економіки і на цій основі проаналізувати проблеми забезпечення фінансової стійкості економіки України.

Виклад основного матеріалу. Дослідження стійкості систем має багату історичну традицію, однак і до тепер у відповідному пізнавальному процесі не розв’язані окремі теоретико-методологічні проблеми [10, с. 25–29; 11, с. 8–9; 12, с. 10–11]. Зумовлений закономірностями руху механічних систем, термін “стійкість” давно перетнув рамки фізичних поглядів і став загальнонауковою категорією. Він широко використовується у тих галузях знань, які розвивають свій методологічний апарат на базі системного підходу. У загальній теорії систем під стійкістю розуміють здатність системи зберігати рух по визначеній траєкторії (підтримувати визначений режим функціонування), незважаючи на вплив на неї збурення [14, с. 5]. Аналіз наукових розробок щодо фінансової стійкості об’єктів мікро-, мезо- та макrorівня дає змогу зазначити, що поширені на практиці економічні терміни “стійкість”, “стабільність”, “рівновага” ототожнюються, розглядаються один через інший. Так, стійкість і стабільність є достатньо близькими поняттями, проте їх відмінність полягає у наступному. Стійкість передбачає здатність системи функціонувати у заданих рамках. Стабільність характеризує здатність системи постійно відтворювати свої первісні – попередні – задані якості чи своє призначення як частини мегасистеми вищого порядку. Стабільність будь-якого процесу є відносно постійною характеристикою, а стійкість змінюється під час функціонування будь-якої системи [11, с. 19–20]. Саме у цьому розумінні стійкість є наслідком, а стабільність є чинником, основою, передумовою формування стійкості. Отже, стабільність означає, відповідно до вище наведеного, постійність параметрів системи, характеризує минуле виключно із сьогоdnішнім станом системи. Іншими словами, стабільність – це певною мірою пасивність системи, тоді як стійкість передбачає активну реакцію на зовнішні впливи. Збереження фінансової стійкості національної економіки не передбачає консервацію певного стану фінансової системи і не суперечить її розвиткові. При цьому під розвитком розуміємо якісні зміни, які відбуваються у системі, і які набувають структурну, якісно-кількісну форму, оскільки ці зміни відображають характер функціонування системи. Зокрема, у структурі фінансової системи вони характеризуються зміною кількості її складових, порядком їх розташування один відносно одного і характером залежності між ними.

На практиці поширеним є термін “фінансова стабільність”. Так, відповідно до методології Центрального банку Норвегії фінансова стабільність означає, що фінансова система є стійкою до перешкод і може забезпечувати рух капіталу, виконувати платежі і перерозподіляти ризик задовільним чином [17]. Фахівці Центрального банку Чеської Республіки виходять з того, що фінансова стабільність – це ситуація, коли фінансова система працює без серйозних збоїв або небажаних наслідків для сьогодення і майбутнього розвитку економіки в цілому, показуючи високий ступінь стійкості до шоків [18]. Це визначення ґрунтується на тому, що фінансова стабільність може бути порушена як процесами всередині фінансового сектора, що ведуть до появи слабких місць, так і сильними ударами, які можуть виникнути із зовнішнього середовища, внутрішніми макроекономічними змінами, великими дебіторами і кредиторами, економічною політикою чи змінами в інституційному середовищі.

Відтак, фінансова стійкість національної економіки ґрунтується на стабільності фінансової системи країни та використовує, як обов’язкову субстанційну платформу, рівноважність стану її функціонування. В економічній теорії широко відомою є, наприклад, теорія рівноваги попиту і пропозиції. Рівновага загалом характеризує рух елементів будь-якої системи, а не стан їх спокою. Розвиток кожного елементу системи можна розглядати з точки зору саме рівноважного розвитку. Рівновага, включаючи поняття динамічної рівноваги, є більш вузьким поняттям у порівнянні зі стійкістю, рівновага є однією з умов стійкості [17, с. 23].

Виходячи із розглянутих теоретичних положень щодо тлумачення терміну “фінансова стійкість” можна констатувати існування і різних методичних підходів до оцінки фінансової стійкості економічної системи. Так, можливі два наступні підходи. Перший полягає у побудові інтегрального, агрегованого показника, на основі якого можна робити висновок про ступінь фінансової стійкості. Агрегування здійснюється на основі груп показників, що характеризують стійкість бюджетної, грошово-кредитної, валютної, боргової складових, а також стійкість страхового та фондового ринку країни, банківського сектора. Водночас, у зв’язку із методологічними та статистичними проблемами, складністю розрахунків загальноприйнятого у міжнародній практиці інтегрального показника до нині не існує.

Другий методичний підхід полягає у побудові системи індикаторів, кожен з яких відображає окремі аспекти фінансової стійкості національної економіки. Наприклад, оцінка стійкості фінансової системи відповідно до методичних підходів НБУ, розроблених на основі методології МВФ, передбачає аналіз системи індикаторів фінансової стійкості інституційних суб’єктів фінансової системи країни, а також стійкість рівноваги основних ринків і внутрішніх та зовнішніх взаємозв’язків у фінансовій системі [12, с. 14]. На практиці НБУ оприлюднює інформацію щодо 24-х індикаторів фінансової стійкості, які характеризують лише активи фінансової системи у банківському секторі [18, с. 173–174].

Перспективи фінансової стійкості національної економіки пов'язані з адаптивністю фінансової системи держави до біфуркацій світової фінансової системи. Використання критерію достатності офіційних золотовалютних резервів щодо країн, з якими Україна найбільше взаємодіє через рух товарів та капіталу, свідчить, що їх боргові зобов'язання практично (за виключенням, Білорусії, Китаю та Індії, а також Кіпру) вище офіційних золотовалютних запасів (табл. 1). Світова фінансово-економічна криза, яка розпочалася з 2007 р. у результаті критичного накопичення та перетворення віртуальної вартості на матеріальні блага та їх споживання, призвела до колосального зростання зовнішніх суверенних боргів та розмірів бюджетних дефіцитів.

Таблиця 1. Фінансова стійкість окремих країн за критерієм достатності золотовалютних резервів (ЗВР)¹, 2011 (2010) р.

Країна	ЗВР, млрд. дол. США	Зовнішній борг, млрд. дол. США	Зовнішній борг / ЗВР	ЗВР / Імпорт	ЗВР / ВВП	Дефіцит (профіцит) бюджету / ЗВР
Україна	31,79 (34,58)	126,2 (116,8)	3,97 (3,38)	3,71 (5,71)	0,10 (0,11)	0,21
Російська Федерація	498,6 (479,4)	519,4 (538,6)	1,04 (1,12)	1,55 (1,93)	0,21 (0,21)	(0,03)
Білорусь	6,01 (3,43)	1,08 (1,09)	0,18 (0,32)	0,13 (0,10)	0,04 (0,03)	(0,28)
Казахстан	29,33 (28,27)	103,3 (97,85)	3,52 (3,46)	0,71 (0,86)	0,14 (0,14)	0,13
Країни «Великої сімки»						
Німеччина	238,9 (216,5)	5624 (4713)	23,54 (21,77)	0,18 (0,20)	0,08 (0,07)	0,15
Італія	173,3 (158,9)	2684 (2223)	15,49 (13,99)	0,32 (0,33)	0,09 (0,09)	0,50
Канада	65,82 (57,15)	1181 (1009)	17,94 (17,65)	0,14 (0,14)	0,05 (0,04)	1,21
Велика Британія	94,54 (82,41)	9836 (8981)	104,04 (108,98)	0,15 (0,15)	0,04 (0,04)	2,10
США	148,0 (132,4)	14710 (13980)	99,39 (105,59)	0,07 (0,07)	0,01 (0,01)	8,76
Франція	171,9 (166,2)	5633 (4698)	32,77 (28,27)	0,25 (0,28)	0,08 (0,08)	0,84
Японія	1296,0 (1096,0)	2719 (2441)	2,10 (2,23)	1,61 (1,72)	0,30 (0,24)	0,43
Торговельні країни-партнери України²						
Китай	3213 (2876)	656,3 (548,6)	0,20 (0,19)	1,94 (2,17)	0,30 (0,28)	0,03
Польща	97,86 (93,49)	318,3 (296,9)	3,25 (3,18)	0,47 (0,53)	0,13 (0,13)	0,09
Туреччина	88,21 (85,97)	306,7 (293,9)	3,48 (3,42)	0,38 (0,49)	0,08 (0,09)	0,12
Індія	297,9 (297,7)	287,5 (290,3)	0,97 (0,98)	0,63 (0,83)	0,07 (0,07)	0,37
Угорщина	48,84 (44,99)	185 (178,8)	3,79 (3,97)	0,48 (0,52)	0,25 (0,23)	(0,12)
Країни-інвестори в Україну³						
Кіпр	1207 (1114)	106,5 (113,6)	0,09 (0,10)	150,88 (144,79)	50,86 (47,18)	0,001
Нідерланди	51,27 (46,24)	2655 (3733)	51,79 (80,83)	0,10 (0,11)	0,07 (0,07)	0,75
Австрія	25,16 (22,28)	883,5 (755)	35,11 (33,89)	0,14 (0,15)	0,07 (0,07)	0,43
Швеція	50,35 (48,30)	1016 (853,3)	20,18 (17,67)	0,29 (0,32)	0,13 (0,13)	(0,01)
Швейцарія	331,9 (270,3)	1346 (1200)	4,06 (4,44)	1,05 (1,10)	0,94 (0,78)	(0,01)

¹ Розраховано автором за даними Central Intellectual Agency www.cia.gov/index.html.

² Вибірка сформована, на основі аналізу обсягу зовнішньоторговельного обороту України у 2011 р. Російська Федерація, Німеччина, Білорусь, Казахстан, Італія, США включені у попередні рядки таблиці 1.

³ Вибірка сформована на основі аналізу кумулятивного обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну станом на 31.12.2011 р. Німеччина, Російська Федерація, Велика Британія, Франція, Віргінські острови (Брит.), США, Італія, Польща включені у попередні рядки таблиці 1.

Подолання цієї кризи шляхом збільшення запозичень, що мали місце у вигляді додаткової грошової емісії, зростання зовнішніх позик та або збільшення дефіциту бюджету, дозволили тимчасово стабілізувати національні фінансові системи. Водночас, ці заходи лише зумовили трансформацію цієї кризи в іншу форму. Це підтверджує очікування кардинальних змін у світовій фінансовій системі.

Відповідно до розрахунків (табл. 1) основні торговельні партнери України та країни-інвестори в українську економіку знаходяться у нестабільному та невизначеному у середньостроковій перспективі становищі. Враховуючи низький технологічний рівень експорту України та недостатньо диверсифіковану його товарну і географічну структуру, розраховувати на посилення фінансового потенціалу країни за цим напрямом у перспективі не доводиться. Іншими словами, технічно забезпечити фінансову стійкість України за рахунок збалансування каналів руху товарів та капіталу важливо, але, враховуючи ситуацію та тенденції у світовій економіці та фінансовій системі, першочергово слід розвивати реальний сектор економіки та кардинально підвищувати ефективність використання наявних ресурсів.

Розраховувати на зростання іноземних інвестицій також не варто через посилення тенденцій щодо спрямованості прямих зарубіжних інвестицій в економіку країн Азії, що динамічно розвиваються та більш привабливі у якості точок зростання, а також низької інвестиційної привабливості України (наприклад, у рейтингу Doing Business-2013 Україна на 137 місці серед 185 країн, включених до рейтингу [19]; у рейтингу Сприйняття корупції-2012 Україна на 144 місці серед 176 країн, включених до рейтингу [20]).

Перспективи фінансової стійкості України пов'язані й з економічною ситуацією в США та країнах Єврозони у контексті стабільності їх валют, які є основними у структурі офіційних резервних активів України, як й інших країн світу. Це робить фінансову систему України потенційно уразливою і потребує розробки національної стратегії фінансової незалежності та реалізації превентивних заходів. Розвиватися слід шляхом стимулювання внутрішнього споживання на основі відповідного зростання виробництва національних товарів. В умовах невизначеності розвитку міжнародних фінансових ринків у контексті майбутнього переділу економічного впливу на глобальному рівні, проблемою для економіки України є домінування фінансового сектора.

Виходячи із загальноприйнятого нормативного значення, що накопичені золотовалютні запаси повинні забезпечити тримісячний імпорт країни, можемо констатувати, що лише Україна, Росія, Китай, Японія, Швейцарія та Кіпр мають результат, що задовольняє цій умові (табл. 1). Інший показник, а саме співвідношення золотовалютних резервів до ВВП країни, повинен складати не менше 8%. Аналіз підтверджує вкрай несприятливу фінансову ситуацію в економіках США, найбільш розвинутих країн Європейського Союзу. Співвідношення дефіциту бюджету до накопичених резервів, на наш погляд, є додатковим показником фінансової стійкості країни. Очевидно, що крім золотовалютних резервів існують й інші джерела покриття бюджетного дефіциту. Проте, у будь-якому випадку, всі ці джерела (окрім економічного зростання) зводяться до додаткового боргового навантаження для країни.

Для забезпечення комплексності аналізу "слабких" місць фінансового характеру в економічній системі країни доцільним є розгляд боргового, валютного, кредитного, експортного, інвестиційного та інфляційного чинників. Так, зовнішня заборгованість державного, банківського та корпоративного секторів, починаючи з 2003 р., в Україні, включаючи період економічного зростання, збільшувалася до 2009 р. включно (табл. 2). Така тенденція є економічно обґрунтованою у випадку зростання фінансування реального сектора економіки через, наприклад, зростання інвестицій в основний капітал, введення у дію нових підприємств, виробничих потужностей, модернізацію існуючих. Водночас, основним джерелом інвестицій в основний капітал традиційно залишаються власні кошти підприємств – від 61,7% (у 2004 р.) до 55,7% (2010 р.) та 54,0% (2011 р.) до загального обсягу [21, с. 200]. При цьому кредити банків та інші позики становили від 7,6% (у 2004 р.) до 13,7% (у 2010 р.) та 17,9% (у 2011 р.), а кошти іноземних інвесторів – від 2,3% до 5,0% (2004-2011 рр.). Незважаючи на позитивну динаміку зростання фінансування інвестицій в основний капітал за рахунок банківських кредитів та позик, вона не відповідає фактичному зростанню зовнішньої заборгованості банківського сектора України.

При цьому можливостей для повернення взятих запозичень через нарощування експортного потенціалу та модернізацію діючих підприємств не забезпечено. Іноземні капітали, що надійшли у банківський сектор країни, трансформувалися переважно у кредити населенню та фірмам. Так, темп приросту кредитів, наданих домашнім господарствам у 2003 р., становив 170%, у 2004 р. – 63%, у 2005 р. – 121%, у 2006 р. – 130%, у 2007 р. – 96%, у 2008 р. – 175% [18, с.115]. Переважна частина іноземних інвестицій, що надходили в Україну, не стимулювали розвиток країни, а зумовлювали нарощування макроекономічних диспропорцій. За таких обставин зростання кредитування економіки призвело до нарощування імпорту в Україну. Так, сальдо поточного рахунку платіжного рахунку до ВВП країни мало від'ємне значення, починаючи з 2006 р. (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка основних фінансових макроекономічних показників України¹.*

№ п/п	Показники	Рік									
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.	Валовий зовнішній борг (ВЗБ) на одну особу, тис. дол. США	0,5	0,6	0,8	1,2	1,7	2,2	2,3	2,6	2,8	2,8 ¹
2.	Приріст обсягів кредитів, наданих депозитними корпораціями (окрім НБУ), %	60,77	30,52	61,85	70,98	74,07	71,96	-1,46	1,3	9,4	1,8 ²
3.	Зовнішня заборгованість банківського сектора до ВЗБ, %	7,3	8,7	15,4	25,8	38,7	38,8	29,8	24,0	20,0	19,0 ¹
4.	Зовнішня заборгованість корпоративного сектора до ВЗБ, %	47,9	53,0	54,9	52,6	45,8	44,8	47,0	48,3	53,5	55,1 ¹
5.	Зовнішній борг країни до ВВП, %	47,5	47,2	45,9	50,6	56,0	55,9	88,3	86,0	76,4	74,9 ¹
6.	Частка короткострокової заборгованості у ВЗБ, %	37,9	34,1	27,6	27,9	25,9	20,0	18,4	21,8	25,9	25,8 ¹
7.	Сальдо поточного рахунку платіжного балансу до ВВП, %	5,8	10,6	2,9	-1,5	-3,7	-7,0	-1,5	-2,2	-5,5	-3,6 ¹
8.	Сальдо рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій платіжного балансу, млн. дол. США	247	-4332	8190	4025	14693	9700	-11994	8049	6551	771 ¹
9.	Перевищення темпу росту експорту над темпом росту імпорту, %	-4,7	11,3	-12,9	-8,8	-8,0	-4,7	7,2	-2,6	-5,2	1,6 ¹
10.	Темпи приросту інвестицій в основний капітал, %	131,3	128,0	101,9	119,0	129,8	97,4	58,5	99,4	122,4	-
11.	Зростання цін в економіці, %	108,2	112,3	110,3	111,6	116,6	122,3	112,3	109,1	104,6	99,9 ³
12.	Зміна офіційних резервів НБУ, %	57,1	37,7	104,2	14,9	45,7	21,8	-15,5	24,2	15,6	-14,6 ¹

1 - станом на квітень 2012 року.

2 - станом на серпень 2012 року.

3 - станом на липень 2012 року.

Основний обсяг імпорту у досліджуваній період мав споживчий, а не інвестиційний характер. Зростання зовнішньої заборгованості сприяло розвитку не національного виробництва, а зарубіжного. Зростання дефіциту поточного балансу країни зумовило надмірну залежність національної економіки від нових зовнішніх фінансових надходжень. Приплив іноземних інвестицій та зростання споживчого кредитування стимулювали загальне зростання цін в економіці та формування "бульбашки" на окремих ринках, зокрема ринку нерухомості.

Така ситуація вимагає відновлення довіри населення до банківської системи України, припинення відтоку капіталу та реінтеграції національного компоненту "населення-бізнес-держави". Ключові елементи на національному рівні повинні включати проведення ретельно скоординованої за термінами і підтримуючої економічне зростання бюджетної консолідації; здійснення структурних реформ для зменшення зовнішніх дисбалансів і сприяння економічному зростанню; рекапіталізація або реструктуризація життєздатних банків і санації нежиттєздатних банків. Успіхи заходів, спрямованих на забезпечення стійкості фінансової системи, залежать від ефективної реалізації та сильного банківського нагляду. Без цих елементів реформа в галузі регулювання може не привести до більшої фінансової стабільності.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Стійкість є універсальним атрибутом речей, властивостей, відносин, що дозволяє вважати поняття "стійкість" загальнонауковою і

¹ розраховано за даними Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua та НБУ www.bank.gov.ua.

філософською категорією. Стійкість характеризує властивість об'єкта зберігати свою нормальну життєдіяльність при зовнішніх і внутрішніх впливах на нього. Фінансова стійкість національної економіки є наслідком стабільності фінансової системи, яка є передумовою формування першої. Основа стійкості національної економіки закладена всередині самого об'єкта. Для того, щоб зміцнити його стійкість до впливу різних факторів, необхідно, насамперед, вдосконалити сам об'єкт із середини. У цьому контексті саме ендогенно орієнтована модель економіки є найбільш конкурентоспроможною. Відповідно до таких теоретичних положень та результатів проведеного аналізу до основних проблем забезпечення фінансової стійкості національної економіки України належать: відсутність стратегії фінансової незалежності національної економіки, високий рівень зовнішньої заборгованості країни, низька інвестиційна привабливість країни для інвесторів, низька ефективність використання залученого іноземного капіталу через банківську систему. Проведені розрахунки свідчать про несприятливу зовнішню ситуацію й відповідні перспективи щодо основних торговельних партнерів України та країн-інвесторів, що, у свою чергу, вимагає розробки та впровадження заходів за такими напрямками забезпечення фінансової стійкості економіки України, як зниження зовнішньоторговельної, боргової, кредитної залежності. Вибір та обґрунтування заходів для переходу від фінансової стабілізації до фінансової стійкості національної економіки, як якісно нового виміру у фінансовій та грошово-кредитній політиці держави, мають стати напрямками подальших досліджень з цієї проблематики.

Література

1. Базилевич В.Д. Концептуалізація мегатрендів економічного розвитку у контексті глобальних викликів сучасності // Парадигмальні зрушення в економічній теорії ХХІ ст.: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012. – С. 11–15.
2. Конференція Організації Об'єднаних Націй по торгівлі та розвитку. Пункт 3 попередньої поведінки дня. Женева, 24–25 жовтня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/ciimem2d11_ru.pdf.
3. Гець В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / Валерій Михайлович Гець ; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 864 с. : табл., рис.
4. Потенціал ендогенного зростання економіки України / [М.І.Скрипниченко, Т.І.Приходько, В.Р.Сіденко та ін.]; за ред. д-ра екон. наук М.І.Скрипниченко ; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2010. – 436 с.: табл., рис.
5. Кремень В. Фінансова криза – етап ствердження фінансової цивілізації / В. Кремень, В. Ільїн // Вища освіта України. – 2009. – № 3. – С. 14–20.
6. Ільїн В.В. Спокуси нової цивілізації: фінансовий контекст / В.В. Ільїн // Мандрівець. – 2008. – №4 (75) Спецвипуск. – С. 6–9.
7. Економіка України: шоківі впливи та шлях до стабільного розвитку / [О.Г. Білоцерківцев, Т.В. Бурлай, Н.Ю. Гончар та ін.]; за ред. д-ра екон. наук І.В. Крючкової ; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2010. – 480 с.: табл., рис.
8. Стратегічні оцінки. Щотижневий аналітичний моніторинг. Політика. Макроекономіка. Світові процеси / Президентський фонд «Україна», Інститут стратегічних оцінок. – К., 2010. – Вип. 149 (29 квітня – 21 травня) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kuchma.org.ua/upload/iblock/d60/monitoring_149.pdf.
9. Корнєєв В.В. Фінансові спекуляції та стійкість економічних систем / В.В. Корнєєв // Економіка та прогнозування. – 2008. – №2. – С. 24–48.
10. Дзюблук О.В., Михайлюк Р.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія / Тернопіль: Вид-во ТНЕУ “Економічна думка”, 2010. – 384 с.
11. Стійкість фінансових ринків України та механізми її забезпечення / [О.І. Барановський, В.Г. Барановська, Є.О. Бублик та ін.]; за ред. д-ра екон. наук О.І. Барановського ; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2010. – 492 с.: табл., рис.
12. Організаційно-методичні підходи до запровадження в НБУ системи оцінки стійкості фінансової системи: Інформаційно-аналітичні матеріали / за ред. д.е.н., проф. В.І. Міщенко, к.е.н., доц. О.І. Кіреєва і к.е.н. М.М. Шаповалової. – Київ: Центр наук. дослідж. НБУ, 2005. – 97 с.
13. Показатели финансовой устойчивости: руководство по составлению – Вашингтон, округ Колумбия, США: МФФ, 2007. – 324 с.
14. Рубцов В.А., Стёпин А.Г. Структурно-функциональная устойчивость территориально-производственных систем (вопросы метризации). – 2-е изд. – Казань: Изд. дом “Меддок”, 2005. – 200 с.
15. Financial Stability Reports from the Central Bank of Norway. – 2010. – №5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.norges-bank.no/upload/81910/financial_stability_2_10.pdf.
16. Financial Stability Report 2009-2010 / Czech national bank, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/en/financial_stability/fs_reports/fsr_2010-2011/FSR_2010-2011.pdf.
17. Равновесие и неравновесие социально-экономических систем / Под ред. акад. А.И. Добрынина, проф. Д.Ю. Миропольского. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 1998. – 342 с.
18. Бюлетень Національного банку України. – 2012. – №12. – 174 с.
19. Doing Business 2013: Smarter Regulations for Small and Medium-Size Enterprises / The World Bank, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB13-full-report.pdf>.
20. Corruption Perceptions Index 2012 / Transparency International, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cpi.transparency.org/cpi2012/results/>.
21. Статистичний щорічник України за 2011 рік / за ред. О.Г.Осаулєнка. – К.: ТОВ «Август-Трейд», 2012. – 559 с.